

STYMULUJĄCA ROLA MIEJSKICH PRZESTRZENI PUBLICZNYCH **STIMULATING ROLE OF THE PUBLIC SPACE**

Dorota Wantuch-Matla¹
mgr inż. arch.

Kraków / Dublin

STRESZCZENIE

W dzisiejszych czasach rola przestrzeni publicznej w miastach staje się coraz bardziej doceniana. Umiejętne podejście do projektowania miejskich przestrzeni publicznych jest znakomitym środkiem, przy którego użyciu można łączyć i scalać poszczególne obszary miasta, a także wpływać na jakość i styl życia jego mieszkańców. Autorka przedstawia kilka wybranych projektów i realizacji obrazujących wyodrębnione przez nią przykłady stymulującej roli miejskich przestrzeni publicznych.

Słowa kluczowe: krajobraz miejski, miejska przestrzeń publiczna, rewitalizacja.

ABSTRACT

In the present days, the role of the public space is more and more appreciated. An appropriate approach to the public space design is a great way to reconnect and merge together various areas of the city, and also influence on the quality and lifestyle of their inhabitants. The author of this paper presents several projects and realizations illustrating individual examples of the stimulating role of the city public spaces.

Key words: cityscape, public space, space regeneration, revitalisation.

1. WPROWADZENIE

Przestrzeń publiczna jest bez wątpienia niezwykle istotnym składnikiem krajobrazu miasta i jego przedmieść. Jest to element spajający tkankę miejską, tworzący relacje i połączenia między budynkami lub je zacierający. Przestrzeń publiczna stwarza oprawę oraz tło dla budynków, kształtuje estetyczny charakter miasta i ma wpływ na to, jak jest ono odbierane zarówno przez mieszkańców, jak i odwiedzających. Odgrywa bardzo ważną rolę w procesie kształtowania nie tylko relacji między budynkami, ale także między

¹ Informacja o autorze na końcu artykułu / Note about author on the end of paper.

ludźmi. Wpływa także na ich sposób postrzegania rzeczywistości oraz siebie samych. Oddziałuje na ludzi pozytywnie lub negatywnie, stymulująco lub przygnębiająco.

Architekt krajobrazu Martha Schwartz w swoich wykładach i artykułach często nawiązuje do pojęcia wizualnej jakości otoczenia – w odniesieniu nie tylko do typowo reprezentacyjnych przestrzeni, takich jak parki, bulwary, place, ale również w odniesieniu do zwykłych ulic, skwerów i generalnie do przestrzeni o niższej randze publicznej. Celem jej rozważań jest zwrócenie uwagi na fakt, że przestrzeń publiczna to nie tylko miejsca najbardziej prestiżowe, ale także całe nasze otoczenie: aleje, podrzędne ulice, parkingi, chodniki i ścieżki. Mając na uwadze to, jak silnie otoczenie oddziałuje na człowieka, jego samopoczucie i stopień jego utożsamienia się z miejscem, ważne jest tworzenie takich przestrzeni, które będą miały pozytywny i stymulujący wpływ na przebywających w nich ludzi. Myśląc o podnoszeniu standardu życia w ciągle rozrastających się miastach, należałoby ten proces rozpatrywać wielopłaszczyznowo i wykorzystywać w nim siłę oddziaływania estetyki otoczenia w nowo powstających projektach, a także propozycjach odnowy i rewitalizacji architektonicznej oraz społecznej miast i jego przedmieść. (il. 1)

2. PRZESTRZEŃ PUBLICZNA JAKO ŁĄCZNIK W KRAJOBRAZIE MIEJSKIM

Umiejętnie zaprojektowana przestrzeń publiczna może funkcjonować jako łącznik między poszczególnymi częściami miasta lub budynkami w obrębie jednej dzielnicy, ukierunkowując i porządkując zarówno ruch kołowy, pieszy, jak i rowerowy. Dzięki temu wyznaczone zostają korytarze i szlaki komunikacyjne, które mogą zostać odpowiednio rozdzielone lub umiejętnie połączone w funkcjonalną i estetyczną całość. Potraktowana jako element spajający tkankę zabudowy miejskiej może podkreślać, uwydatniać oraz eksponować to, co w architekturze i krajobrazie miejskim godne uwydatnienia, lub przysłaniać to, co mniej atrakcyjne wizualnie. W szybko i dynamicznie rozrastających się współcześnie miastach całego świata wiążąca rola przestrzeni publicznych jest wyjątkowo doceniana.

Powstają projekty sekwencyjnie powiązanych przestrzeni, których celem jest stworzenie połączeń między poszczególnymi punktami miasta. Istniejące dzielnice lub obszary zabudowy powstającej na obrzeżach miast często pozostawione są sobie samym – jak rozsypane wyspy. Ich jedynym łącznikiem z miastem są ciągi komunikacyjne, które ze względu na takie czynniki, jak zanieczyszczenie powietrza i hałas, stają się uciążliwe. Łączą poszczególne punkty miasta, lecz jednocześnie stają się barierą dla obszarów, które przecinają. Problem ten dotyczy nie tylko korytarzy komunikacyjnych o szczególnie dużej intensywności, takich jak drogi szybkiego ruchu, ale również obwodnic, zwykłych miejskich połączeń komunikacyjnych, a także linii tramwajowych etc. Jak słusznie zauważa w swoich rozważaniach architekt krajobrazu Elizabeth Mossop, projektem komunikacji miejskiej towarzyszy przekonanie, że muszą one nade wszystko spełniać określoną funkcję – zgodną z inżynierskimi wytycznymi. Dlatego transformacje już istniejących różnego rodzaju linii komunikacyjnych są zazwyczaj bardzo trudne do przeprowadzenia ze względu na ich mało elastyczną naturę, niepozwalającą na łatwą adaptację do nowych potrzeb².

Współcześnie jednak dostrzega się coraz częściej to, że w przestrzeni miejskiej pomiędzy punktami A i B mogłoby wydarzyć się więcej niż tylko tranzyt. Ma to kolosalny wpływ na zwiększenie standardu podróży pomiędzy poszczególnymi częściami miasta. W tym celu proponuje się stworzenie atrakcyjnych i różnorodnych przestrzeni wzdłuż ciągów komunikacyjnych oraz przywrócenie relacji pomiędzy rozdzielonymi przez nie obszarami. Odnowione, przywrócone do życia, poprzez uzyskanie tożsamości i charakteru, mają szansę stać się atrakcją chętnie odwiedzaną przez mieszkańców okolicznych dzie-

² E. Mossop, *Movement and Public Space*, praca zbiorowa pod red. W. Gastil i Z. Ryan, *Open New Designs for Public Space*, Nowy Jork, Wyd. Van Allen Institute, 2004 r., s. 50

Inic, a także wpłynąć w zasadniczy sposób na proces rewitalizacji poszczególnych obszarów miasta.

Interesującym przykładem jest niedawno zrealizowany projekt transformacji estakady linii kolejowej w Nowym Jorku – The High Line. Torowisko do niedawna porzuconej, rdzewiejącej stalowej konstrukcji dzięki projektowi biur Diller Scofidio+Renfro, Field Operations oraz Pieta Oudolfa z Holandii, a także inicjatywie lokalnego zrzeszenia mieszkańców, zostało przekształcone w niebywale atrakcyjny (drugi na świecie tego typu) park. Dawna linia kolejowa, której dalsza egzystencja stała do tej pory pod znakiem zapytania, zyskała całkowicie nową tożsamość. Odcinek ulic, nad którymi rozciąga się dziś park, można było jeszcze nie tak dawno pokonać głównie samochodem, gdyż spacer stanowił raczej mało zachęcającą alternatywę ze względu na hałas, unoszące się w powietrzu spaliny oraz generalnie nieciekawe sąsiedztwo zaniedbanej linii kolejowej. Dziś tłumy mieszkańców Nowego Jorku odwiedzają nowy park w zachodniej części Manhattanu oraz jego okolicę, co zdecydowanie pozytywnie wpłynęło na jej wizerunek i kondycję. Wielu okolicznych mieszkańców w drodze do pracy coraz częściej wybiera spacer zieloną estakadą, unikając konieczności tkwienia w ulicznych korkach. (il. 2)

Il.1. Jacob Javits Convention Center Plaza, Nowy Jork – przestrzeń publiczna projektu biura Marthy Schwartz przed jednym z budynków biurowych w dzielnicy Manhattan, miejsce na relaks w czasie przerwy w pracy. Źródło: fot J. Matla

Pic. 1. Jacob Javits Convention Center Plaza, New York, public space located in front of the office building in the Manhattan area, project designed by Martha Schwartz Partners. Source: photo by J. Matla

Il.2. Park The High Line, stworzony na estakadzie dawnej linii kolejowej, Manhattan, Nowy Jork. Źródło: fot. J. Matla

Pic. 2. Park The High Line, created on top of the former railway viaduct, Manhattan, New York. Source: photo by J. Matla

Niedawno rozstrzygnięty konkurs na projekt tunelu podziemnego i rewitalizację obszarów, które obecnie przecina autostrada A2 biegnąca na powierzchni ziemi z północy na południe miasta Maastricht w Holandii, jest radykalnym pomysłem na przywrócenie równowagi obszarom podzielonym trasą szybkiego ruchu. Zwycięski projekt konkursowy „Zielona wstęga”³ opracowany przez holenderskie biuro West 8 we współpracy z Humblé Architecten proponuje przywrócenie dzielnicom miasta, zlokalizowanym wzdłuż autostrady, atrakcyjnych, zielonych terenów rekreacyjnych, umiejscawiając je nad dwoma poziomami podziemnej konstrukcji tunelu, który miałby pomieścić trasę A2. Propozycja West 8 obejmuje ciąg nad tunelem autostrady, ale również określa relacje między linearną formą proponowanej przestrzeni zielonej a sąsiadującymi z nią istniejącymi placami, skwerami i ulicami. W miejsce bariery, którą obecnie jest autostrada, okoliczni mieszkańcy zyskają pas zieleni skomponowany z dwóch tysięcy drzew lipowych wyznaczających pograżoną w ziemi trasę A2. Powstaje w ten sposób spokojniejsze, bardziej estetyczne i zdecydowanie mniej hałaśliwe otoczenie, w którym można będzie aktywnie spędzić czas lub odpocząć i zrelaksować się. Wzdłuż parku znajdują się jedynie ulice o niskim natężeniu ruchu rozprawdzające ruch kołowy do dzielnic zlokalizowanych w okolicy.

Przykładem zrealizowanego projektu o dużo mniejszej skali, który jednak wpłynął stymulująco na polepszenie jakości przestrzeni miejskiej, jest przestrzeń publiczna zaaranżowana w górskim miasteczku Innichen we Włoszech, projektu austriackiego biura projektowego AllesWirdGut Architektur. Władze turystycznego miasteczka, zlokalizowanego u podnóża Alp, nieopodal granicy z Austrią, zdecydowały o konieczności podjęcia prac mających na celu przywrócenie mu dawnego kameralnego charakteru, ztraconego poprzez dopuszczenie do jego centrum ruchu samochodowego. Projekt odnowy centrum miasteczka przywrócił jego głównej ulicy i obszarom z nią sąsiadującym pieszy charakter. Stworzono szereg przeplatających się ze sobą przestrzeni o różnym przeznaczeniu. Część z nich ma charakter traktu pieszego, wzdłuż którego okoliczne bary rozlokowały kawiarniane stoliki i parasole. Sąsiadujące z traktem niewielkie place zostały zaaranżowane w różnoraki sposób – jedne mają charakter zielonych, spokojnych przystani, w których można przysiąść i odpocząć, inne są tak zaaranżowane, aby można było w nich organizować lokalne imprezy artystyczne i kulturalne na większą ilość ludzi. Wzdłuż całego założenia rozlokowano dyskretnie schowane w płaszczyźnie posadzki miejsca parkingowe dla rowerów, niewielkie sadzawki, a także fontanny i ławki. Ze względu na specyficzny cykl funkcjonowania Innichen, które jako ośrodek ruchu turystycznego ożywa zwykle latem i zimą, a zamiera wiosną i jesienią, wykreowana przestrzeń publiczna została odpowiednio zaprogramowana. Przystosowana do przyjęcia tłumów w sezonach turystycznych, w spokojniejszych okresach, kiedy jest odwiedzana głównie przez lokalnych mieszkańców, zapewnia im wiele atrakcji i estetycznych wrażeń. Poprzez wyparcie ruchu samochodowego i wprowadzenie niezwykle ciekawej, estetycznej oraz zmiennej, dynamicznej przestrzeni główna ulica miasteczka przestała być omijaną przeszkodą i stała się chętnie uczęszczanym wielofunkcyjnym traktem miejskim.

3. INDYWIDUALNY CHARAKTER WSPÓŁCZESNYCH PRZESTRZENI PUBLICZNYCH

Rolą przestrzeni publicznych jest nie tylko tworzenie atrakcyjnego wizualnie otoczenia dla zabudowy miejskiej, ale również, co za tym idzie, wykreowanie atrakcyjnego i inspirującego środowiska. Estetyczne otoczenie jest czynnikiem stymulującym zmysły ludzi w nim przebywających, a także oddziałującym pozytywnie na ich samopoczucie. Współczesne realizacje i projekty przestrzeni publicznych wprowadzają w proponowaną przestrzeń wiele elementów, które mają na celu sprowokowanie użytkownika do różnego rodzaju zachowań lub celowo pozostawiają mu wolną rękę w znalezieniu własnego sposobu na ich użytkowanie.

³ „Groene Loper”; www.west8.nl, [dostęp dn. 24.11.2009]

Współczesne przestrzenie mogą mieć jednocześnie różnorodny charakter lub mogą się przenikać, tworząc obszary o różnej funkcji i różnym stopniu oddziaływania na człowieka. Zaskakują użytkowników wyrazistością rozwiązań formalnych oraz funkcjonalnych, wymuszają interakcje lub, w zależności od kontekstu i intencji projektanta, stają się tłem i kojącym zmysły otoczeniem. Ludzie lgną do tego rodzaju przestrzeni, ponieważ mają świadomość, że obcowanie z nimi daje im każdorazowo całą gamę przeżyć i odczuć. Jest to rodzaj gry pomiędzy przestrzenią a użytkownikiem. Często istotny staje się element dowcipu, a czasem nawet swoistej zadziorności wywołującej emocje i różnego rodzaju reakcje. Przestrzeń przestaje być niema – zaczyna sobą coś wyrażać, zaczyna być zdefiniowana i zachęca użytkowników ją ludzi do dialogu i odkrywania wielości możliwych sposobów na jej wykorzystanie. Powstające współcześnie przestrzenie publiczne przestają być jedynie dopełnieniem dla budynków, zaczynają mówić własnym wyrazistym językiem, wchodzą w silne relacje z otaczającą je architekturą i zastanym krajobrazem, reinterpreterując istniejące kody oraz bawiąc się tradycją i współczesnością. Zaskakują, celowo bywają wręcz agresywne lub chłodne, stonowane i surowe, często zawierają jakies przesłanie o charakterze uniwersalnym. Motywem coraz częściej i wyraźniej podkreślanym w projektach współczesnych przestrzeni publicznych jest kwestia promowania zdrowego i aktywnego trybu życia, szczególnie w miastach. W dzisiejszych czasach zapotrzebowanie na przestrzenie i tereny dostosowane do różnego typu rekreacji jest ogromne, ponieważ ludzie coraz częściej chcą aktywnie spędzać czas na powietrzu, a nie w zatłoczonych, klimatyzowanych salach fitness.

4. IDEA I DIALOG

Zespół projektowy duńskiego biura architektury krajobrazu SLA przeprowadził w 2004 roku badania tego zagadnienia. Efekty badań oraz konkluzje przedstawiono następnie na konferencji zatytułowanej „Znaczenie otoczenia dla aktywności fizycznej” organizowanej przez The Centre for Sport and Architecture, The Royal Danish Academy of Fine Arts, School of Architecture oraz The Danish Foundation for Culture and Sport Facilities. Jeśli prześledzi się kolejne projekty biura SLA to widać, że w większości z nich kluczową rolę odgrywa element dialogu i interakcji między użytkownikiem a przestrzenią, często właśnie w odniesieniu do rekreacji i sportu, a także zabawy. Ciekawym przykładem jest plan zagospodarowania przestrzennego stworzony przez biuro SLA dla dzielnicy Valby w Kopenhadze mającej ambicje stania się w przyszłości największą w Europie miejską przestrzenią publiczną o charakterze rekreacyjno-sportowym. Motywem przewodnim w proponowanej przestrzeni, zlokalizowanej w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej, ma być sport i ruch zorganizowany w postaci boisk i placów zabaw, a także spontaniczny w postaci otwartych terenów zielonych. Swoje miejsce znajdą tam również specjalnie uformowane place do jazdy wyczynowej na rowerach i deskorolkach, trakty oraz ścieżki przeznaczone do joggingu, jazdy na rolkach i spacerów. Proponuje się również zróżnicowanie poziomów przestrzeni publicznej i stworzenie różnego rodzaju wzniesień dla urozmaicenia walorów wizualnych miejsca oraz instalacje wielu dodatkowych sprzętów służących do gimnastyki i ćwiczeń. Ideą jest również uniwersalizacja przestrzeni w taki sposób, aby służyła ona równie dobrze ludziom w różnym wieku i o różnych potrzebach.

Wyrazisty pomysł na całokształt projektowanego obszaru przestrzeni publicznej jest kluczem do stworzenia atrakcyjnego i kreatywnego środowiska – istotne są kolor, kształt i forma proponowanych rozwiązań. Parque Lineal de Manzanares projektu wspomnianego wyżej biura West 8, stworzony w Madrycie w 2007 roku, jest dość skomplikowanym założeniem przestrzennym na dużą skalę, niepozbawionym jednocześnie dowcipu. Projekt początkowo przyjęty częściowo z entuzjazmem, a częściowo z pewną dozą sceptycyzmu, finalnie okazał się strzałem w dziesiątkę. Kiedy podjęto decyzję o budowie tunelu podziemnego w miejsce uciążliwej autostrady biegnącej wzdłuż rzeki Manzanares, biuro West 8 przygotowało plan zagospodarowania dla odzyskanych w ten sposób terenów. Indywidualne sekcje planu przedstawiały sposób zagospodarowania poszczególnych

części założenia. Szczególnie interesujący jest odcinek zwany Avenida de Portugal, którego projekt inspirowany był podróżą do Portugalii oraz kwitnącymi kwiatami wiśni na drodze między Madrytem a Lizboną. Zasadzono około 700 drzew wiśniowych, a ścieżka piesza, ciągnąca się wzdłuż pasa dawnej autostrady, uformowana została w kształcie wiśniowych kwiatów i wybrukowana tradycyjnym portugalskim rodzajem kamienia brukowego, ułożonego również w kształcie płatków kwiatowych. Ten wydawałoby się prosty, wręcz banalny i dowcipny, pomysł zyskał gromną sympatię mieszkańców dzielnic rozlokowanych wzdłuż Avenida de Portugal. (il. 3)

Il. 3. Avenida de Portugal w Madrycie autorstwa holenderskiego biura West 8. Źródło: fot. West8

Pic. 3. Avenida de Portugal in Madrid, project designed by West 8 – landscape architecture office. Source: photo by West 8

5. ROSNĄCA ROLA PRZESTRZENI PUBLICZNYCH W PROCESIE REWITALIZACJI SPOŁECZNEJ

Interesujący jest również aspekt rewitalizacji zaniedbanych obszarów oraz dzielnic miasta o złej reputacji i wysokim natężeniu problemów społecznych. Ciekawie zaprojektowana przestrzeń publiczna jest sposobem na przedstawienie mieszkańcom tego rodzaju okolic alternatywy dla otaczającej ich na codzień szarości. Może również wpłynąć na zniwelowanie uczucia zagrożenia związanego z przebywaniem w otoczeniu zaniedbanym i nieorganizowanym, z którym wiąże się także duża ilość czynników stresogennych⁴.

Redukcja przestrzennych czynników, które negatywnie wpływają na użytkownika, takich jak: zbyt duża otwartość przestrzeni lub jej nadmierne zamknięcie, brak przejrzystości oraz świadome przeprogramowanie zdegradowanych przestrzeni publicznych jest sposobem na przywrócenie przebywającym w niej ludziom poczucia bezpieczeństwa i swego rodzaju kontroli nad otoczeniem. Jeśli jednocześnie proponowana przestrzeń wnosi różnego rodzaju atrakcje, takie jak: place zabaw, urządzenia gimnastyczno-sportowe etc., jest to dodatkowy bodziec wpływający na standard życia okolicznych mieszkańców, prowokujący ich do aktywnego spędzania wolnego czasu.

Przykładem tego typu inicjatywy stanowi realizacja projektu Barking Town Square w Londynie, wykonanego przez biuro Muf architecture/Art. Projekt został przygotowany w ramach

⁴ M. Czyński, Architektura, stres i potrzeba bezpieczeństwa, *Przestrzeń i Forma* 2008/nr 10, Szczecin, Wyd. Hogben, 2008 r., s.156.

szerszego miejskiego programu regeneracji obszarów i dzielnic nadbrzeżnych wschodniego Londynu „Thames Gateway Project”. To wielopłaszczyznowe przedsięwzięcie uzyskało w 2008 roku europejską nagrodę na najlepszą miejską przestrzeń publiczną przyznawaną przez Centrum Kultury Współczesnej w Barcelonie⁵. Barking do niedawna była stosunkowo biedną i zaniedbaną dzielnicą, z dużym odsetkiem mieszkających w niej imigrantów różnych narodowości. Odnowa istniejących ulic, budowa nowoczesnych budynków oraz proponowana przestrzeń publiczna, w formie niewielkiego, lecz malowniczego, wielofunkcyjnego, placu ma być pretekstem do wytworzenia się ściślejszych relacji pomiędzy dotychczasowymi i nowymi mieszkańcami dzielnicy. Projekt przemian dzielnicy Barking nie ogranicza się jedynie do wprowadzenia zmian o charakterze fizycznym, lecz wiąże się również z przemyślaną strategią regeneracji społecznej opracowaną we współpracy z przedstawicielami lokalnej społeczności.

Przedsięwzięcia tego rodzaju są podejmowane z nadzieją, że z czasem przyczynią się do wprowadzenia pozytywnych zmian w jakości życia mieszkańców zaniedbanych dzielnic miasta. Wielofunkcyjny i stymulujący charakter odnawianych przestrzeni miejskich ma bez wątpienia istotny wpływ na proces szeroko pojętej rewitalizacji społecznej.

6. PODSUMOWANIE

Jakość otoczenia ma ogromną wagę; estetyczna i odpowiednio zaprojektowana oraz zadbane przestrzeń wpływa pozytywnie na samopoczucie korzystających z niej ludzi. Wpływa również zasadniczo na stopień utożsamienia się mieszkańców z miejscem, w którym żyją, przy czym im większy jest stopień akceptacji własnego otoczenia i im więcej ma ono do zaoferowania, tym bardziej słabną tendencje do niszczenia go i wandalizmu. Naturalnie nie dzieje się to z dnia na dzień i można założyć, że procesy tego rodzaju mają charakter stopniowy.

Ciekawie zaaranżowana przestrzeń publiczna zachęca do przebywania w niej i obcowania z nią. Prowokuje różnego rodzaju interakcje międzyludzkie, zachęca do przebywania w otoczeniu innych ludzi, niweluje dystans i wrogość, stymuluje intelektualnie, bawi, uspokaja lub prowokuje do działania. Pozwala rozbudzić zmysły, jest miejscem towarzyskich spotkań i spacerów, jest drogą do pracy, miejscem na odpoczynek w czasie lunchu. Organizuje ruch lub zostawia pole na spontaniczność i wyobraźnię. Jest naszym otoczeniem i naszą codziennością. Bez wątpienia warto wykorzystać siłę jej oddziaływania, myśląc o zrównoważonym rozwoju współczesnych miast i społeczeństw.

STIMULATING ROLE OF THE PUBLIC SPACE

1. INTRODUCTION

Public space is undoubtedly an extremely important component of the cityscape and its outskirts. It is an element connecting urban fabric which defines or obliterates relationships and links between the buildings. It creates a background setting for the buildings, forms an aesthetic character of the city and has an impact on how it is perceived by both residents and visitors. It plays an extremely important role in shaping not only the correlation between the buildings, but also between people, affecting their perception of reality and themselves. It can affect them positively or negatively, it can be stimulating or dull and uninspiring.

⁵ Centre de Cultura Contemporània de Barcelona.

Landscape architect Martha Schwartz, in her lectures and articles often refers to the concept of "visual quality of the environment", in relation not only to the typical and prestigious spaces as parks, boulevards, squares, but also the ordinary streets, squares, and generally in relation to all types of areas of lower public importance. The purpose of her deliberations is to draw attention to the fact that public space consists not only of the most representative places, but the whole of our environment: avenues, sub-streets, car parks, sidewalks and paths. Considering how strongly the environment affects people and the level of their identification with a place, it is highly important to create such spaces, which will have a positive and stimulating influence on the communities living in them. Thinking about raising the standard of living in ever-growing cities, we should consider this process with its multi-aspect nature and use the strength of the impact of the environment and its aesthetics in the new projects and proposals for the architectural renewal and social revitalization of the cities and their suburbs.

2. PUBLIC SPACE AS A LINK IN THE URBAN LANDSCAPE

Well-designed public space can function as a link between the different parts of the city, or between buildings within one district, directing and organising vehicular, pedestrian and bicycle traffic. It can designate corridors and communication routes that can be separated or combined in the functional and aesthetic entity. Treated as an element binding urban fabric, public space can enhance and expose what is interesting in architecture and urban landscape or conceal what is less visually appealing. In rapidly growing and dynamic contemporary cities around the world, the binding role of public spaces is highly appreciated.

In order to reconnect some remote quarters of the city with the main part of its urban tissue through the creation of the sequentially related spaces, creating links between the various points of the city. Existing and new neighbourhoods and developments located out of town and often left alone and disconnected from the city as the scattered islands. Their only links with the city are streets and motorways, which owing to such factors as air pollution, noise etc. are becoming burdensome. This problem affects not only the very specific communication corridors such as the highways of increased traffic intensity, but also bypasses, regular urban transport connections, as well as the tram lines etc..

Landscape architect Elizabeth Mossop⁶ has noted, that there is a perception that the road infrastructure projects must firstly fulfil their engineering requirements and guidelines, which entails facing the fact that it is very difficult to change the existing structures, as they are immune from modifications that accommodate any other non-traffic related interests.

However nowadays, the idea that there could be something more than only transit in the urban space between points A and B becomes more and more popular. This kind of approach would have a tremendous impact on the process of increasing the standard of travel between different parts of the city. In order to achieve this many proposals suggest creating attractive and diverse areas along traffic routes and the restoration of links between areas separated by them. Renewed public spaces restored and brought back to life by getting an identity and character have a chance to become a lively attraction visited by the locals and inhabitants of the surrounding districts, significantly influencing the process of revitalization of degraded areas of the city.

An interesting example is a recently completed project of the transformation of a railway viaduct in New York – The High Line. Until recently, abandoned and rusty steel construction has become extremely attractive, the world's second elevated park. Project was run by a couple of companies: Diller Scofidio + Renfro, Field Operations, and Piet Oudolf of

⁶ E. Mossop, *Movement and Public Space*, praca zbiorowa pod red. W. Gastil, Z. Ryan, *Open New Designs for Public Space*, Nowy Jork, Wyd. Van Allen Institute, 2004r., s.50

Netherlands, as well as the initiative of local association of inhabitants. Former railway line, of which existence was until recently very uncertain, has got a completely new identity. The streets which run along the viaduct used to be noisy and polluted. The most popular way of transport in this part of the city was a car, as walking would be rather unpleasant experience because of the noise, pollution and the vicinity of the abandoned, dodgy elevated railway line. Today, crowds of the New Yorkers visit the new park in the western Manhattan and also its surroundings, which have strongly contributed to the positive image of the whole area. Many local residents on their way to work more often choose the green walkthrough the park, avoiding the nuisance of getting stuck in street traffic jams.

Recently finalised competition to design an underground tunnel and also for the revitalization of areas that currently bisected by the A2 motorway running from north to south of the city of Maastricht in the Netherlands, is a radical idea of restoring the balance in this part of the city. The winning project "Green ribbon"⁷ developed by the Dutch office West 8 in collaboration with the Humble Architecten proposes restoration of neighborhoods in the areas located along the motorway and introducing attractive green recreational areas, while placing them on two levels of an underground tunnel construction, which would accommodate the route A2. West 8's proposal includes development of the strip of land located on top of the proposed tunnel but also it defines the relationship between the linear form of the proposed green space, and the neighbouring existing plazas, squares and streets. In place of the barrier, which these days is a highway, the local residents will benefit from having a green belt composed of two thousand lime trees along the former A2 route. Thanks to this concept there is a chance to introduce calmer, more aesthetic, quiet and comfortable living environment, where people can actively spend their time or rest and relax. In the closest vicinity of the proposed park there will be only low traffic streets distributing vehicular traffic to the districts located in the area.

An example of another completed project however of much smaller scale is a scheme realised in a small mountain town Innichen in Italy. The refurbished town centre influenced deeply the quality of the local public spaces. The renovation of Innichen centre was a project by an Austrian-based architectural company AllesWirdGut Architektur. The Authorities of this touristic town, located at the foot of the Alps near the Austrian border, decided to undertake works necessary to restore its former intimate nature lost since the time when the vehicular traffic was introduced to the town centre. The proposed scheme brought back the pedestrian character to the main street of the town and its adjacent areas. Series of interfering spaces were created to cater various functions and soon this reinvented part of the city flourished with a number of bars, restaurants, attracting people and lots of cultural and social activities and events. Small squares adjacent to the new boulevard were also arranged in various ways, some are green, peaceful harbours, where people can chill out and relax, while others are arranged so that they could become a space for local artistic and cultural events for a large amount of people. Water features and benches were provided along the new pedestrian alley, as well as bike parking facilities discreetly hidden in the pavement surface. Due to the specific cycle of functioning of the town of Innichen, which as a local centre of tourism usually comes alive and busy in summer and winter time, and gets quiet during spring and autumn, the new town public space has been carefully programmed. It was designed to accommodate the crowds in the tourist seasons, and to become an intimate and peaceful space during quieter times, when it is being visited mainly by local people, providing them with a variety of activities and also an aesthetic experience. The relocation of the vehicular traffic and introduction of an extremely interesting, aesthetic, and a variable, dynamic central space the main street of the town ceases to be an obstacle and becomes an interesting, multifunctional public space.

⁷ "Groene Loper"; www.west8.nl, [dostęp dn. 24.11.2009]

3. INDIVIDUAL CHARACTER OF CONTEMPORARY PUBLIC SPACES

The role of public spaces is not only in creating a visually attractive environment for urban development, but also thereby, it is about creating an inspiring and creative environment. Aesthetical environment can be an important factor positively stimulating people living in it. Projects of the contemporary buildings and public spaces are intended to provoke the user and release different types of behaviour or deliberately leave people a free hand in finding their own way of using space.

Contemporary public spaces can also be of multiple natures or may permeate to form zones of different functions, varying with the level of their influence on people. They can surprise their users with expressive formal and functional solutions, they initiate interactions or depending on the context and intent of the designer they can become a senses soothing, quiet scenery. People cling to this kind of spaces, because they know that contact with them, gives them each time a whole range of experiences and feelings. This is a kind of game between space, and the user. Important is often an element of humour, sometimes even mixed with certain amount of specific pugnacity causing various emotions and reactions. Space is no longer dumb and inarticulate; it reconnects what is disconnected, begins to be defined and encourages people who use it to engage dialogue and exploration the multiplicity of possible ways of its use. Modern public spaces emerging in recent years are no longer merely a complement to the buildings, but they begin to speak their own expressive language, and get into a strong relationship with the surrounding architecture and landscape, reinventing them, reinterpreting existing codes and playing with the tradition and modernity.

Modern public spaces tease and provoke their users, they are balancing on the edge, often purposely are being even aggressive in their expression or in contrary they can be cool, toned down and raw. They often contain some message of universal character. Another motif that more and more often appears in the public space design is the promotion of the healthy and active lifestyle, especially in the cities. These days there is a great demand for the recreation areas offering all sorts of sport facilities, because people prefer to spend their time rather outdoors than in the crowded, air-conditioned gyms.

4. THE IDEA AND THE DIALOGUE

Danish landscape architects office SLA conducted in 2004, studies on the subject of the demand and expectations for the recreational spaces. Effects and conclusions of the research were presented later at a conference entitled "The importance of the environment for physical activity" organized by The Center for Sports and Architecture, The Royal Danish Academy of Fine Arts, School of Architecture and The Danish Foundation for Culture and Sport Facilities. If one would trace the subsequent SLA design proposals in most of them a key element is the dialogue and interaction between the user and space, and this relation happens often through recreation, sports and entertainment. An interesting example is the development plan created by the SLA for the Valby quarter in Copenhagen, which has ambition to become Europe's biggest urban public space of a recreational character. The main common theme of the proposed space, located nearby housing development, is to promote sport and activity, organized – in the form of the ball courts and playgrounds, as well as spontaneous – in the form of open green spaces. The proposed area will also include a skating park, tracks for jogging, inline skating and walking etc. There would also be additional equipment installed for different types of gymnastics and exercises. The idea is to make this public space universal so that it can serve equally well to people of all ages and different needs.

An interesting idea is a key to create an attractive and creative environment. Colour, form and shape are very significant elements of the design. Parque Lineal de Manzanares realized in Madrid in 2007, designed by the previously mentioned Dutch company West 8, is quite complex, large scale development. The project initially received with rather

moderate enthusiasm, and partly with some degree of scepticism, while finalised turned to be an excellent, attractive and witty idea. When the decision was released to build an underground tunnel and to replace the burdensome carriageway along the Manzanares River, West 8 prepared a master plan for the reclaimed land on top of the tunnel. The project was divided into several sections of different character and treatment. Particularly interesting is the section called Avenida de Portugal, whose design is inspired by a trip to Portugal and the blooming cherry blossoms on the road between Madrid and Lisbon. Along this section there was planted about 700 cherry trees and a walking path stretching along the old highway lane was formed in the shape of cherry flowers and paved with a traditional Portuguese paving, also formed in the shape of flower petals. This naively simple, even banal idea became great success and was well received by the local community.

5. THE INCREASING ROLE OF PUBLIC SPACES IN THE PROCESS OF SOCIAL REGENERATION

The revitalization of the depressed, grey areas and quarters of the city know for bad reputation and the high problems with antisocial behaviour issues. Introduction of an interesting public space can be a way to suggest local residents an alternative to the everyday dullness by reconnecting them with their own environment. It is also a way to restore the sense of security and control over space, which in some neglected areas of the city can be very unpleasant and involve a number of so to speak stress factors – so called ‘stressors’⁸.

Reduction of these spatial factors which deeply affect people, such as disturbing openness of space, or in opposite the lack of space, lack of transparency and also reprogramming these degraded public spaces is a way to rebalance lives of people living in this environment. Provision of playgrounds, sport facilities and peaceful ‘refuges’ from everyday’s hustle and bustle can have a dramatic impact on people’s perception, encouraging them to lead more active lifestyle.

The project of the reawakening Barking Town Square area in London prepared by Muf architecture/art is part of the large scale regeneration programme ‘Thames Gateway Project’ by the London City Council, set up for several eastern districts of the city and the riverbanks. This multifaceted project, received in 2008 the European Prize For The Best Urban Public Spaces, granted by the Centre for Contemporary Culture in Barcelona⁹. Until recently the Barking area was relatively poor and neglected neighbourhood, with a high percentage of immigrant residents of various nationalities. The renewal of existing streets, construction of modern buildings in the area and provision of the central public space in the form of a small but picturesque, multifunctional square is thought to enable a closer relationship between native and new residents of the district. The project of the Barking area revitalisation is not limited to the physical changes, but also includes a social regeneration strategy developed in collaboration with representatives of the local community.

Projects of this kind are being undertaken hoping that with time they will help to make positive changes in the quality of life of deprived areas of the city. Multifunctional, inspiring and renewed urban spaces can undoubtedly have a significant impact on the process of social regeneration in the broadest sense.

⁸ M. Czyński, *Architektura, stres i potrzeba bezpieczeństwa, Przestrzeń i Forma*, 2008/nr10, Szczecin, Wyd.Hogben, 2008 r.,s. 156.

⁹ Centre de Cultura Contemporània de Barcelona.

6.SUMMARY

The quality of the environment is of fundamental importance, and aesthetic and well-designed and well-maintained spaces have a positive impact on the wellbeing of people using them. Also it deeply influences the sense of identity and belonging to the place, as well as the level of acceptance of the environment. Also, the more the public spaces have to offer, the lower is the tendency for vandalism. Naturally, this process does not happen overnight but it is rather a long term mission.

Well orchestrated public space encourages to intercourse with her. It can provoke a variety interactions fostering community engagement and active participation in urban life, overcomes distance and hostility, intellectually stimulates, entertains or calms down. It allows awakening the senses, it is a place for social gatherings and walks, it is a way to work, a place to relax during lunch. It can be ordered and programmed, or it leaves room for spontaneity and imagination in finding individual ways of using it. It is our environment and our everyday life. Without a doubt, it is worth to take advantage of its deep impact on sustainable development of modern cities and societies.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Mhearain Ni A., Landscape urbanism: Landscape without trees. Building Material, issue thirteen – landscape, Wyd. Architectural Association of Ireland, Dublin, 2005.
- [2] Ryan Z., The Good Life-New Public Spaces for Recreation, Wyd. Van Alen Institute, Nowy Jork, 2006.
- [3] Vidiella Sanchez A. The Sourcebook of Contemporary Landscape Design, Wyd. Collins Design and Loft Publications, Nowy Jork, 2008.
- [4] www.mathaswartz.com
- [5] www.sla.dk
- [6] www.west8.nl

O AUTORZE

Autorka jest absolwentką Wydziału Architektury i Urbanistyki Politechniki Krakowskiej. Obecnie przebywa na stażu zawodowym w Dublinie w Irlandii, gdzie na stanowisku architekta pracuje nad projektami budynków użyteczności publicznej. Żywo interesuje się architekturą współczesną oraz zagadnieniem rewitalizacji zdegradowanych dzielnic miasta, oraz rolą przestrzeni publicznych w tym procesie.

ABOUT AUTHOR

The author graduated from the Faculty of Architecture and Urban Design, University of Cracow. She has worked on the position of architect in Dublin, Ireland, and has been involved on the wide variety of public buildings projects. She is highly interested in the contemporary architecture, problem of regeneration of degraded areas of the city, and the role of public spaces in this process.